An Bord um **Fhaisnéis** do Shaoránaigh
faisnéis · comhairle · tacaíocht

Faisnéis d’Fhágóirí Scoile

citizensinformation.ie

Clár ábhar

An scoil a fhágáil	4
Oideachas agus an oiliúint	7
Dul ag obair	11
Seirbhísí sláinte	15
Sochair leasa shóisialaigh a éileamh	16
Cén aois is féidir liom...?	17
Tuilleadh eolais	20

Foilsíonn an Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh an treoir seo.

Tá an fhaisnéis sa treoir seo in ainm is bheith mar threoir amháin agus ní léirmhíniú dlíthiúil í.

Is é an Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh an comhlacht náisiúnta atá freagrach as tacú le soláthar seirbhísí faisnéise, comhairle agus abhcóideachta i dtaca le seirbhísí sóisialta, as soláthar na Seirbhíse Buiséadta agus Comhairle Airgid agus as soláthar na Seirbhíse Abhcóideachta Náisiúnta do dhaoine faoi mhíchumas.

Cuir glao ar **0761 07 4000**
Tabhair cuairt ar
citizensinformation.ie

Aibreán 2021

Tuilleadh **eolais** a fháil

Má tá tú ag fágáil na scoile, tá an treoir seo dírithe ortsa. Déileáileann sí le roinnt de na ceisteanna praiticiúla faoi oideachas agus faoi fhostaíochta d'fhéadfadh bheith agat ag an am seo. Ní féidir ach forbhreathnú gearr athabhairt sa bhileog seo ar na roghanna agus ar na scéimeanna atá ar fáil duit.

Ní sholáthraíonn sé faisnéis faoi na hathruithe ar scéimeanna nó seirbhísí le linn éigeandáil sláinte poiblí COVID-19 - le haghaidh na faisnéise seo féach ar: **citizensinformation.ie.**

Ar deireadh, is féidir leat faisnéis a fháil ar na hábhair go léir a chuimsítear sa bhileog seo ó líonra na nIonad um Fhaisnéis do Shaoránaigh agus ón tSeirbhís Ghutháin náisiúnta um Fhaisnéis do Shaoránaigh ar **0761 07 4000.**

Is féidir sinn a leanúint ar Facebook **@citizensinformation** nó ar Twitter **@citizensinfo**

An scoil a fhágáil

Tráth spreagúil é go minic nuair a fhágann daoine an scoil agus bíonn go leor deiseanna agus féidearthachtaí amach rompu.

Sa treoir seo, caithimid súil ar roinnt de na roghanna atá agat le haghaidh breisoideachais agus oiliúna. Caithfimid súil thapa freisin ar an eolas atá uait agus tú ag dul i mbun oibre den chéad uair agus ar na tacaí atá ar fáil má tá tú dífhostaithe.

Uimhir Phearsanta Seirbhíse Poiblí

Ba cheart duit a sheiceáil go bhfuil **uimhir Phearsanta Seirbhíse Poiblí (PSP)** agat. Is í sin an uimhir uathúil atá le húsáid agat agus tú ag déileáilleis an tseirbhís phoiblí, lena n-áirítear seirbhísí leasa shóisialaigh, seirbhísí cánach, seirbhísí oideachais agus seirbhísí sláinte. Murab eol duit d'uimhir PSP, déan teagmháil le **d'Ionad Intreo nó d'Oifig Bhrainse Leasa Shóisialaigh** agus is féidir leis an bhfoireann ansin teacht ar d'uimhir ar do shon.

Cárta Seirbhísí Poiblí

Ní mór **Cárta Seirbhísí Poiblí (CSP)** a bheith agat leat chun rochtain a fháil ar sheirbhísí leasa shóisialaigh agus ar roinnt seirbhísí eile rialtais. Mar shampla, caithfidh CSP a bheith agat chun an tástáil teoirice tiomána a dhéanamh.

Chun CSP a fháil, caithfidh tú coinne a dhéanamh ag **Ionad Chlárúcháin CSP** (Ionaid Intreo nó Brainse na hOifígí Leasa Sóisialaigh) chun d'aitheantas a chruthú. Nuair atá do CSP agat, féadfaidh tú cuntas fíoraithe **MyGovID** a chruthú chomh maith. Ligeann MyGovID duit rochtain a fháil ar líne ar réimse de sheirbhísí poiblí.

Cóiríocht a fháil ar cíos

Má tá sé beartaithe agat bogadh as baile, déan amach cé mhéad is féidir leat a chaitheamh ar do chíos. Ná dearmad airgead le haghaidh billí, ar nós leictreachais agus téimh a chur san áireamh, mar aon le bia agus costais eile.

Tá cearta airithe ag **tionóntaí**. Mar shampla, ba cheart go gcomhlíonfadh do chóiríocht **íoschaighdeáin áirithe fhisiciúla** agus tá tú i dteideal **leabhar cíosa** a bheith agat. Bíonn dualgais ort, agus tú i do thionónta chomh maith – mar shampla, caithfidh tú an cíos a íoc in am agus dea-shlacht a choinneáil ar an gcóiríocht.

Cuireann Threshold faisnéis ar fáil faoin méid ar cheart eolas a bheith agat air sula síníonn tú léas. Is féidir le hionaid chomhairle Threshold cabhrú leat má theastaíonn comhairle uait faoi **na cearta agus na hoibleagáidí atá agat mar thionónta**. Féach **threshold.ie** chun teacht ar shonraí teagmhála agus ar uaireanta oscailte.

Caithfidh do thiarna talún an tionóntacht a chlárú leis an mBord um Thionóntachtaí Cónaithe (BTC). Cuireann an BTC áis chainte idirlíne ar fáil ar **rtb.ie**, áit ar féidir leat ceisteanna a chur faoi do chíos agus faoi do thionóntacht.

Clárú le vóta a chaitheamh

Nuair atá tú 18, is féidir leat **clárú chun vótáil** i ngach uile thoghchán agus reifreann. Tá foirmeacha iarratais ar fáil leis sin ar **checktheregister.ie** agus ó gach uile údarás áitiúil, oifig phoist agus leabharlann phoiblí. Ba cheart duit an fhoirm chomhlánaithe a chur isteach san údarás áitiúil i do cheantar féin.

Chun **vótáil** faigh foirmeacha iarratais ar **checktheregister.ie**

Do chuid airgid a bhainistiú

Cuireann **an tSeirbhís Bhuiséadta agus Chomhairle Airgid (MABS)** comhairle ar fáil faoi bhuiséad seachtainiúil a phleanáil. Is féidir leat faisnéis úsáideach a fháil ar láithreán MABS, **mabs.ie**, nó is féidir leat glao a chur ar líne chabhrach MABS ar 0761 07 2000 chun labhairt le comhairleoir.

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Oideachas agus an oiliúint

Tá go leor deiseanna agat chun breis oideachais, scileanna agus cáilíochtaí a bhaint amach, rudaí ar féidir leo cabhrú leat post a fháil.

Soláthraíonn **qualifax.ie** faisnéis ar na cúrsaí éagsúla atá ar fáil. Is féidir leat **scrúdú measúnuithe suime** a dhéanamh agus cúrsaí a réitíonn leis na suimeanna atá agat a aimsiú. Tá féilire ar fáil de na **himeachtaí gairmthreoracha** a bhíonn ar siúl i rith na bliana.

Cuireann cúrsaí **Iar-Ardteisteiméireachta (IAT)**, meascán d'obair phraiticiúil, foghlaim acadúil agus taithí oibre ar fáil. Is céim iad i dtreo fostaíochta oilte i raon leathan réimsí, ina measc cúram leanaí, ríomhaireacht agus teicneolaíocht, agus turasóireacht. Bíonn cúrsaí Iar-Ardteistiméireachta ar siúl ar fud na tíre agus is ag Leibhéal 5 nó 6 den **Chreat Náisiúnta Cáilíochtaí** a bhíonn siad. Is féidir leat leanúint ar aghaidh chun breisoiliúint a fháil ag tríú leibhéal tar éis duit an cúrsa iar-Ardteistiméarachta a chríochnú. Tá liosta BOOnna le fáil ar láithreán gréasáin Bhoird Oideachais agus Oiliúna Éireann, **etbi.ie**.

Má tá sé ar intinn agat leanúint ar aghaidh go **hoideachas tríú leibhéal** in Éirinn, ní mór duit iarratas a dhéanamh tríd an **Lár-Oifig Iontrála (LOI)**. Cláraíonn tú cuntas le **cao.ie** agus líonann tú an fhoirm iarratais LOI ar líne. Tugtar faisnéis mhionsonraithe ar conas iarratas a dhéanamh ar láithreán gréasáin LOI agus ina lámhleabhar. Tabhair cuairt ar **cao.ie**.

Cabhraíonn cáilíochtaí leat post a fháil.

Déanann scéim iontrálacha an **Bealach Rochtana ar Ardoideachas (HEAR),** roinnt áiteanna tríú leibhéal a leithdháileadh ar bhonn pointí níos lú ar fhágóirí scoile ó chúlraí atá faoi mhíbhuntáiste sóisialta. Déanann an **Bealach Rochtana Míchumais ar Oideachas (DARE)** áiteanna a thairiscint ar bhonn pointí níos lú d'fhágóirí scoile atá faoi mhíchumas. Is tríd an LOI a dhéanann tú iarratas ar an dá scéim. Le haghaidh tuilleadh faisnéise, téigh chuig **accesscollege.ie.**

Tacaíocht airgeadais

Tá **deontas na mac léinn** ar fáil do mhic léinn lánaimseartha IAT agus d'fhochéimithe lánaimseartha tríú leibhéal. Tá dhá ghné den deontas, is iad sin: deontas cothabhála agus deontas táillí. Is é is deontas cothabhála ann ná ranníocaíocht chun cabhrú leat freastal ar na costais mhaireachtála. Is féidir le deontas táillí do chuid tháillí ar fad a chlúdach, nó cuid díobh, **Ranníocaíocht an Mhic Léinn** agus costas na dturas riachtanach allamuigh a chlúdach.

Tá deontas breise ar fáil do mhic léinn a thagann ó chúlraí atá faoi mhíbhuntáiste, rud a chuirtear ar fáil de bhreis ar ghnáthdheontas na mac léinn. Más rud é go bhfuil tú, nó go bhfuil do thuismitheoirí, ag fáil íocaíochtaí áirithe leasa shóisialaigh nó ag glacadh páirt i gcláir áirithe, d'fhéadfadh go gcáileofá don deontas breise. Má chreideann tú go bhféadfá a bheith incháilithe do dheontas mac léinn, ba cheart duit clárú le Tacaíocht Uilíoch do Mhic Léinn, Éire, (SUSI) ar líne ag **susi.ie** chomh luath agus a osclaítear an próiseas iarratas ar an 22 Aibreán 2021.

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Ligeann an **Tionscnamh Táillí in Aisce** duit dul ar aghaidh tríd anardoideachas gan táillí teagaisc a íoc. Tá tú fós faoi dhliteanas i leith Ranníocaíocht na Mac Léinn. Níl aon iarratas ar leith ann le haghaidh Táillíin Aisce. Déanfar d'incháilitheacht le haghaidh an tionscnaimh a mheas bunaithe ar an bhfaisnéis a thugann tú agus iarratas á dhéanamh agat ar áit i gcoláiste.

D'fhéadfadh go mbeifeá (nó go mbeadh an duine a íocann do tháillí) in ann **faoiseamh cánach a fháil ar tháillí teagaisc agus ar Ranníocaíocht na Mac Léinn**.

Más rud é go bhfuil tú as an scoil le tréimhse agus go bhfuil tú ag fáil íocaíocht cháilitheach leasa shóisialaigh, d'fhéadfadh go mbeifeá in ann an **Liúntas um Fhilleadh ar Oideachas** a fháil chun páirt a ghlacadh san oideachas lánaimseartha.

Chun tuilleadh faisnéise a fháil faoi thacaí airgeadais san oideachas, tabhair cuairt ar **citizensinformation.ie**.

Oiliúint agus printíseachtaí

Tá **cúrsaí Breisoideachais agus Oiliúna (FET)** ar fáil i raon de réimsí éagsúla. Féadfar go n-íocfaí liúntas leat, ag brath ar do chuid cúinsí agus ar an gcúrsa atá i gceist.

Cuireann **printíseachtaí** oiliúint ar fáil ar an láthair oibre in éineacht le fostóir. Le linn duit bheith ag dul faoi oiliúint ar an láthair oibre, íocfaidh d'fhostóir pá molta printíseachta leat. Tá liosta printíseachtaí ar **apprenticeship.ie**.

Is féidir leat comhairle a fháil faoi oiliúint, faoi phrintíseachtaí agus faoi chláir fhostaíochta ó d'ionad Intreo. Is féidir freisin breis eolais a fháil trí chuairt a thabhairt ar **jobsireland.ie**.

Cuireann an clár **Ógtheagmhála** deiseanna oideachais agus oiliúna ar fáil do dhaoine atá idir 15 agus 20 bliain d'aois a d'fhág an scoil gan aon cháilíochtaí foirmiúla bainte amach.

Téigh i dteagmháil leis an Ionad Intreo i do cheantar féin chun níos mó a fháil amach faoin **Scéim Tacaíochta d'Fhostaíocht Óige (YESS)**. Leis an Scéim seo, cuirtear socrúcháin oibre ar fáil do chuardaitheoirí óga (idir 18-24) atá dífhostaithe go fadtéarmach nó a bhfuil bacainní rompu chun fostaíocht a fháil.

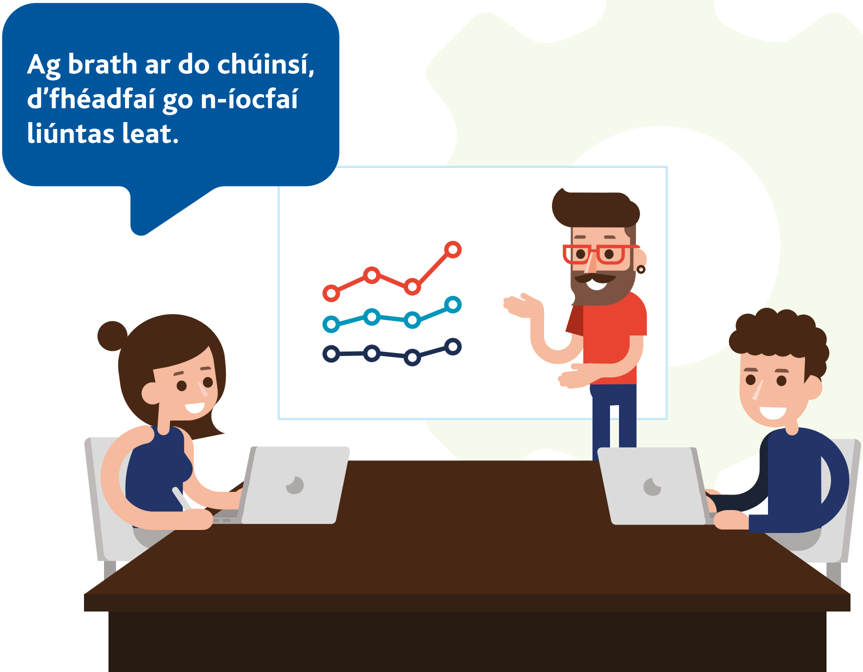

Dul ag **obair**

Má ta tú ag iarraidh post a fháil, ba cheart duit clárú le d'ionad áitiúil Intreo. Cuireann sé seo faisnéis agus comhairle ar fáil do chuardaitheoirí poist, lena n-áirítear liosta folúntas poist agus Pacáiste Faisnéise do Chuardaitheoirí Poist.

Is féidir leat an t-Ionad Intreo is gaire duit a aimsiú ar láithreán gréasáin **gov.ie**. Chomh maith leis sin, ar an láithreán gréasáin **jobsireland.ie** fógraítear folúntais phoist agus tugtar deis duit do CV a chur suas ar líne, áit ar féidir le fostóirí teacht air.

Do chearta agus tú ag obair

Tá dualgas ar d'fhostóir fógra i scríbhinn a thabhairt duit faoi théarmaíagus choinníollacha an phoist. Tar éis duit tosú ar an bhfostaíocht, ní mór do d'fhostóir na sonraí sin a sholáthar laistigh de thréimhse áirithe. Mura bhfaigheann tú an fhaisnéis sin, ba cheart duit í a iarraidh ó d'fhostóir. Má tá tú faoi bhun **18 mbliana d'aois agus tú ag obair**, ní mór do d'fhostóir cóip den achoimre oifigiúil ar an Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996 a thabhairt duit freisin.

Tá **cearta áirithe agat faoin dlí fostaíochta**, amhail **líon na n-uaireanta ar féidir leat obair ar a bhfeadh, sosanna oibre, íosphá** agus **saoire bhliantúil**. Ní mór d'íosteidlíochtaí reachtúla a bheith ar áireamh i **do chonradh**, ach d'fhéadfadh go mbeadh teidlíochtaí eile ann chomh maith. Mura bhfuil do chearta ná do theidlíochtaí á bhfáil agat, nó más rud é go gcailleann tú do phost agus go gcreideann tú gur éagórach a bhí an dífhostú, is féidir leat cabhair a fháil chun do chearta fostaíochta a fhorfheidhmiú.

Chun teacht ar níos mó eolais faoi na cearta fostaíochta atá agat, téigh chuig **citizensinformation.ie** nó déan teagmháil le Seirbhís Faisnéise agus Chustaiméirí an Choimisiúin um Chaidreamh san Ionad Oibre ar (059) 917 8990, nó féach **workplacerelations.ie**.

Cánacha agus ÁSPC a íoc

Baineann d'fhostóir **cáin ioncaim**, an **Muirear Sóisialta Uilíoch (MSU)** agus **Árachas Sóisialta Pá-Choibhneasta (ÁSPC)** as do phá. Ní mór don fhostóir na hasbhaintí seo a thaispeáint ar do phádhuille. Is ar an méid a thuilleann tú agus ar do chúinsí pearsanta a bhraitheann an méid a bhaintear. Cabhraíonn ranníocaíochtaí ÁSPC leat a cháiliú le haghaidh íocaíochtaí leasa shóisialaigh agus tú breoite nó dífhostaithe.

Nuair a fhaigheann tú post, caithfidh tú sonraí an post nua atá agat a chlárú ar líne trí sheirbhís myAccount na gCoimisinéirí Ioncaim. Cliceáil ar an rannán 'Poist agus pinsin' ag **Revenue.ie** agus lean na treoracha maidir le 'Do chéad post a thosú '. Mura bhfuil deimhniú creidmheasa cánach agat nuair a thosaíonn tú an post, caithfidh d'fhostóir cáin a bhaint ar bhonn éigeandála. Nuair a bhfaightear do dheimhniú creidmheasa cánach, íocfaidh d'fhostóir **aon aisíocaíocht chuí** leat.

Tá creidmheasanna cánach ag gach oibrí, a laghdaíonn an méid cánach ar gá dóibh íoc. Is féidir le faoisimh eile do cháin ioncaim a laghdú, mar shampla, má íocann tú táillí coláiste nó costais leighis. Chun tuilleadh faisnéise a fháil **faoi cháin agus tosú ar obair**, agus faoi **chreidmheasanna agus faoisimh chánach**, féach **revenue.ie** nó **citizensinformation.ie**.

Ag deireadh na bliana cánach beidh tú in ann ráiteas deireadh bliana a iarraidh trí sheirbhís myAccount na gCoimisinéirí Ioncaim agus **faigh amach an bhfuil an méid ceart cánach íoctha agat**.

Má éiríonn tú tinn

Ní mór duit fógra a thabhairt do d'fhostóir má éiríonn tú tinn agus murar féidir leat dul chuig an obair. Tá sé de rogha ag d'fhostóir íoc leat agus tú as láthair de bharr breoiteachta. Má tá tú ar **shaoire bhreoiteachta**, ba cheart duit iarratas a dhéanamh ar **Shochar Breoiteachta** – ba cheart an fhoirm iarratais a bheith ag do lia-chleachtóir ginearálta (LG). Mura bhfuil tú i dteideal Sochar Breoiteachta a fháil, ba cheart duit teastais dochtúra a sheoladh isteach fós féin chuig an Roinn Coimirce Sóisialaí mar gheall go bhféadfá a bheith i dteideal **creidmheasanna ÁSPC** a fháil. Is ranníocaíochtaí ÁSPC iad creidmheasanna nach gá duit íoc astu a choimeádann do thaifead árachais shóisialta cothrom le dáta. Chun teacht ar thuilleadh faisnéise faoi Shochar Breoitachta, téigh chuig an chuid ar **Íocaíochtaí leasa shóisialaigh** de **citizensinformation.ie**.

Gortú san ionad oibre

Tá forálacha speisialta leasa shóisialaigh ann, ar a dtugtar **Sochair Dhíobhálacha Ceirde (SDC)**, d'oibreoirí a ngortaítear iad san ionad oibre nó ar an mbealach chun an ionaid oibre nó ar an mbealach abhaile ón ionad oibre.

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Má ghortaítear thú san ionad oibre nó ar an mbealach chun an ionaid oibre, ba cheart duit d'fhostóir a chur ar an eolas láithreach agus iarratas a dhéanamh ar *dhearbhú um thimpiste san ionad oibre* trí Fhoirm IB/OB1, atá ar fáil ón Roinn Coimirce Sóisialaí, a chomhlánú.

Má tá tú soar ón obair ar shaoire bhreoiteachta ba cheart duit iarratas a dhéanamh ar shochar breoiteachta.

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Seirbhísí **sláinte**

Má tá d'ioncam faoi bhun méidáirithe, d'fhéadfadh go mbeifeá incháilithe do **chárta leighis**. Tugann cárta leighis teidlíocht duit cúram leighis a fháil saor in aisce. Fiú amháin mura bhfuil tú incháilithe do chárta leighis, d'fhéadfadh go mbronnfaí **cárta cuairte LG** ort. Ní chuireann an cárta cuairte LG an réimse céanna seirbhísí ar fáil achuireann cárta leighis ach ligeannsé duit cuairt a thabhairt ar do LG (liachleachtóir ginearálta) saor in aisce.

Má tá tú idir 16 agus 25 bliana d'aois, agus tú spléach ar do thuismitheoirí, tá tú incháilithe cárta leighis nó cárta cuairte LG a fháil má tá an cárta sin ag do thuismitheoirí. Muna bhfuil tú spléach ar do thuismitheoirí i dtaobh cúrsaí airgeadais, d'fhéadfá bheith i dteideal cárta leighis nó cárta cuairte LG a fháil má tá d'ioncam faoin teorainn.

Is féidir leat iarratas a dhéanamh ar líne ar chárta leighis nó ar chárta cuairte LG ar **medicalcard.ie**, nó is féidir leat foirm iarratais a fháil ó d'Oifig Áitiúil Sláinte. Chun sonraí a fháil faoi Oifigí Áitiúla Sláinte, cuir glao ar líne chabhrach faisnéise Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (FSS) ar (041) 685 0300 nó féach ar an láithreán **hse.ie**.

Chun seirbhísí sláinte eile a fháil, ina measc faisnéis a fháil mar gheall ar **sheirbhísí meabhairshláinte**, **toircheas gan choinne** agus **ospidéil,** téigh i dteagmháil leis an FSS. Cuireann an FSS áis chainte idirlíne ar fáil HSELive ar **hse.ie**. Féadfaidh do LG comhairle a thabhairt freisin, agus tú a atreorú chuig tacaíochtaí agus seirbhísí atá ar fáil.

D'fhéadfá a bheith i dteideal cárta leighis nó cárta cuairte LG.

Sochair **leasa shóisialaigh** a éileamh

D'fhéadfá bheith incháilithe le híocaíocht leasa shóisialaigh le haghaidh cuardaitheoirí poist – Sochar Cuardaitheora Poist nó Liúntas Cuardaitheora Poist – má tá tú 18 mbliana d'aois nó níos sine, dífhostaithe agus ag cuardach oibre.

Déanann tú iarratas ar íocaíocht cuardaitheora poist ag d'ionad Intreo nó ag d'Oifig Bhrainse Leasa Shóisialaigh. Tugtar **síniú a dhéanamh** air sin freisin. Is féidir foirmeacha iarratais ar íocaíochtaí cuardaitheora poist a íoslódáil ó **gov.ie**. Is féidir iarratas a dhéanamh freisin ar **MyWelfare.ie**.

Chun **Sochar Cuardaitheora** Poist a fháil, ní mór duit ranníocaíochtaí ÁSPC a bheith íoctha agat ar feadh dhá bhliain ar a laghad. Níl sé sin ina riachtanas le haghaidh **Liúntas Cuardaitheora Poist** – braitheann an teidlíocht ar d'ioncam.

Más rud é go bhfuil tú díreach tar éis an scoil a fhágáil agus go bhfuil post á chuardach agat, ní féidir leat Liúntas Cuardaitheora Poist a fháil go dtí go bhfuil trí mhí tar éis duit an scoil agus na scrúduithe a chríochnú. Má tá íocaíocht leasa shóisialaigh á fáil ag do thuismitheoirí, is féidir leo leanúint le **Méadú i leith Leanbh Cáilithe** a fháil duit do na trí mhí sin.

Más rud é go bhfuil tú os cionn 18 mbliana d'aois agus go bhfuil deacrachtaí airgeadais agat, is féidir leat iarratas a dhéanamh ar **Liúntas Leasa Forlíontach** bunúsach seachtainiúil. Is féidir leat liosta a fháil d'oifigí a riarann scéim an Liúntais Leasa Fhorlíontaigh ar **gov.ie** nó is féidir leat teagmháil a dhéanamh le d'ionad Intreo nó le d'Oifig Bhrainse Leasa Shóisialaigh chun sonraí a fháil.

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Cén aois **is féidir liom...?**

An scoil a fhágáil

Aois 16 nó nuair a chríochnaíonn tú trí bliana d'oideachas iar-bhunscoile, cibé ceann is déanaí

An baile a fhágáil

Aois 16 – le toiliú tuismitheoirí

Aois 18 – Aois 18 – gan toiliú thuismitheoirí

Bheith fostaithe

Aois 14 – mhéid le seacht n-uaire sa lá (35 uair sa tseachtain) le linn saoirí scoile amháin

Aois 15 – mhéid le hocht n-uaire sa tseachtain le linn théarma na scoile agus a mhéid le seacht nuaire sa lá (35 uair sa tseachtain) le linn saoirí scoile

Aois 16 – mhéid le hocht n-uaire sa lá agus 40 uair sa tseachtain

Tiomáint ar bhóthar poiblí

Aois 16 – gluaisrothar a mhéid le 11kW agus a mhéid le 125cc, móipéid ag a bhfuil luas uasta 45kph, feithicil oibre ar nós tarracóra nó JCB

Aois 17 – feithicil ina bhfuil suíocháin d'ochtar paisinéirí ar a mhéid agus ar a bhfuil meáchan uasta 3,500 kg

Aois 18 – gluaisrothar a mhéid le 35kW, feithiclí earraí a mhéid le 7,500 kg

Aois 21 – busanna ina bhfuil suíocháin a mhéid le 16 phaisinéirí

Alcól a cheannach

Aois 18 – má tá tú faoi bhun 18 mbliana, ní féidir leat alcól a cheannach agus ní mór duit bheith i gcuideachta tuismitheora ar áitreabh ceadúnaithe agus ní féidir leat fanacht ar an áitreabh ach chuig 9in (10in ó Bhealtaine go Meán Fómhair). Má tá tú idir 15 agus 17 bliain d'aois, is féidir leat fanacht níos déanaí má tá tú ag freastal ar ócáid phríobháideach a chuimsíonn béile mór.

Alcól a ól

Aois 18 – má tá tú faoi bhun 18 mbliana d'aois, is féidir leat alcól a ól in áit chónaithe phríobháideach má thugann do thuismitheoirí cead duit

Toitíní a cheannach

Aois 18

Bheith cúisithe mar gheall ar chion coiriúil

Aois 10 – mar gheall ar dhúnmharú, dúnorgain, éigniú agus tromionsaí gnéasach

Aois 12 – mar gheall ar chionta coiriúla eile

Toiliú a thabhairt le cúram leighis

Aois 16

Fuil a thabhairt

Aois 18

Toiliú a thabhairt le caidreamh collaí

Aois 17

Pósadh

Aois 18

Iarratas a dhéanamh ar phas 10 mbliana

Aois 18 – má tá tú níos óige, ní féidir leat ach iarratas a dhéanamh ar phas cúig bliana

Saoire nó eitilt a chur in áirithe

Aois 18

Iarratas a dhéanamh ar Chárta Náisiúnta Aoise

Aois 18

Clárú le vóta a chaitheamh

Aois 18 – toghcháin agus reifrinn

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Bheith mar iarrthóir sna toghcháin

Aois 18 – toghcháin áitiúla

Aois 21 – toghcháin náisiúnta agus Eorpacha

Aois 35 – toghchán uachtaránachta

Iarratas a dhéanamh ar dheimhniú um inscne a aithint

Aois 16 – féadfaidh do thuismitheoirí an t-iarratas a dhéanamh ar do shon má tá Ordú Cúirte Díolúine agat

Aois 18 – gan cabhair ó do thuismitheoirí

Suí i measc giúiré i gcúirt

Aois 18

Dul i gconradh atá ceangailteach ó thaobh an dlí

Aois 18 – seachas i gcás conarthaí áirithe, mar conarthaí do riachtanais (mar shampla, bia) nó do phrintíseachtaí

Uacht a dhéanamh

Aois 18

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar citizensinformation.ie

Tuilleadh eolais

Faisnéis do Shaoránaigh
citizensinformation.ie

An tSeirbhís Ghutháin um Fhaisnéis do Shaoránaigh
Cuir glao ar: 0761 07 4000
Luan go hAoine, 9rn – 8in

Ionaid Faisnéise do Shaoránaigh
Tabhair cuairt ar
centres.citizensinformation.ie
chun teacht ar an ionad is gaire duit.

An Roinn Coimirce Sóisialaí
An Rannóg Faisnéise
Cuir glao ar: (071) 919 3302
gov.ie

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte
Faisnéis faoi sheirbhísí agus tacaíochtaí i leith sláinte intinne
Cuir glao ar: (041) 685 0300
yourmentalhealth.ie

Jigsaw
Ionad Náisiúnta Sláinte Intinne na n-Óg Aimsigh an Aimsigh an tseirbhís is gaire duit ar
jigsaw.ie

Jobs Ireland
jobsireland.ie

Líne chabhrach agus seirbhís comhairleoireachta My Options
Faisnéis agus tacaíocht i leith na roghanna go léir a bhíonn agat nuair a bhíonn tú ag súil le páiste gan choinne. Cuir glao ar: 1800 828 010
MyOptions.ie

Bord um Thionóntachtaí Cónaithe
Cuir glao ar: (01) 702 8100
rtb.ie

An tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre
Faisnéis faoi conas ceadúnas tiomána a fháil.
rsa.ie

Spunout
Faisnéis agus tacaíocht do dhaoine óga.
spunout.ie

Threshold
Ionaid um chomhairle ar chóiríocht i mBaile Átha Cliath, i gCorcaigh agus i nGaillimh.
threshold.ie

An Coimisiún um Chaidreamh san Ionad Oibre
Seirbhís Faisnéise agus Seirbhís do Chustaiméirí
Cuir glao ar: (059) 917 8990
workplacerelations.ie

Lárionaid Eolais don Ógra
Aimsigh an tseirbhís is gaire duit ar
youthworkireland.ie

Cuir glao ar 0761 07 4000
Tabhair cuairt ar
citizensinformation.ie

Nótaí

Nótaí

Cuireann an Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh faisnéis, comhairle agus abhcóideacht neamhspleách ar fáil ar sheirbhísí poiblí agus sóisialta trí **citizensinformation.ie**, tríd an tSeirbhís Ghutháin um Fhaisnéis do Shaoránaigh agus tríd an líonra Seirbhísí um Fhaisnéis do Shaoránaigh. Tá sé freagrach as an tSeirbhís Bhuiséadta agus Chomhairle Airgid agus cuireann sé an tSeirbhís Abhcóideachta Náisiúnta do dhaoine faoi mhíchumas ar fáil.

Faisnéis do Shaoránaigh

citizensinformation.ie

0761 07 4000 - Luan go hAoine, 9rn – 8in

Ionaid áitiúla - 215 ionad ar fud na tíre

Citizens Information Board Head Office
Urlár Na Talún, Teach Ché Sheoirse, 43 Sráid Chnoc na Lobhar, Baile Átha Cliath 2
fón: 0761 **07 9000**. eríomhphost: **eolas@ciboard.ie**

citizensinformationboard.ie